

#RSABUDGET2023

Kgatišo ya mohlakanelwa magareng ga Matlotlo a Bosetšhaba le Tirelo ya Lekgetho ya Afrika Borwa

#RSA Budget

#RSABudget2023

TSHEDIMOŠO

TEKANYETŠO KE ENG?

TEKANYETŠO E BEAKANYWA BJANG?

Ka Hlakola ngwaga o mongwe le o mongwe, Tona ya Ditšhelete e ala tekanyetšo ya bosetšhaba, yeo ka yona a tsebagatšago maano a mmušo a tšhomišo ya tšhelete, motšhelo le dikadimo tša mengwaga ye meraro ye e tlogo. Tekanyetšo ya naga e arola tšhelete magareng ga dikgoro tša bosetšhaba, diprofense le mebasepala.

1. Ditlhalhi tša Kgoro tšeo di laetšago dinyakwa tša tshedimošo ya tekanyetšo di a hlagišwa.
2. Dikgoro di bea pele mananeo a tšona le go kgoboketša maano a tšhomišo ya tšhelete le ditlamago tša kabo ya ditirelo.
3. Ditšhišinyo tša ditekanyetšo di romelwa go Kgoro ya Matlotlo ya Bosetšhaba gomme di ahlahlwa.
4. Ditšhišinyo tša kabo di lebelwa ke dikomiti tša magareng ga dikgoro tša Balaodipharephare.
5. Ditšhišinyo tša tekanyetšo di dirwa go Komiti ya Ditona.
6. Setatamente sa Pholisi ya Ditekanyetšo tša Tlaleletšo e laetša Tekanyetšo ye e tlogo.
7. Dikabo tša mafelelo di phethwa ka Kabineteng.
8. Ditokomane tša tekanyetšo di a beakanywa.
9. Tekanyetšokgolo e a alwa.
10. Palamente e reršana le go amogela Tekanyetšo.
11. E rometšwe go Mopresidente gore a saene go ba molao.

MR. ENOCH GODONGWANA – TONA YA MATLOTLO

GO SEPEDIŠA TSELA YA THUŠO YA GO TIELELA GA EKONOMI

Dinaga lefaseng ka bophara di itemogela kopanyo ye mpe ya infleišene ya godimo le kgolo ya fase. Ekonomi ya Afrika Borwa e akantšwe go fokotšega ka lebaka la go kgaoga mo gogolo ga mohlagase, tshepedišo ye e fokolago ka diekonomi tše kgolo tša lefase le infleišene ye e phagamego ka go phegelela

Kaonafatšo ya ditheko tša diminerale tše bohlokwa tšeo di thekgilego kgolo ya ekonomi le ditseno tša motšhelo mo mengwageng ye mebedi ya go feta e a fela.

Go na le kgatelelo ye kgolo go malapa ge ditshenyegelo tša bophelo di hlatloga. Ka lebaka leo, dikgoboketšo tša motšhelo di letetšwe gore di se be kaone kudu gomme tšhomišo ya tšhelete ya mmušo e swanetše go elwa šedi kudu mola magato a go kaonafatša kgolo ya

ekonomi a hwetša maatla. Mmušo o arab-ela maemo a ka melawana ye e tsepamego le ye e lekalekanego le magato a go rarolla dikotsi tše di tšwelelago tša ditšhelete. Tekanyetšo ya 2023 e fokotša tlhalelo ya tekanyetšo ye e kopantšwego go fihla maemong a yona a fase kudu go tloga ka 2017/18 gomme e šireletša ditšhelete tša setšhaba. Magato a a thibela go oketšega ga dikotsi tša tshepedišo go tshepedišo ya ditšhelete, a šireletša boleng bja dipolokelo le go aga tshepo ya babeeletši.

Ka 2021, ekonomi ya Afrika Borwa e gotše ka diphesente tše 4.9. Tekanyetšo ya kgolo ya ekonomi ya 2022 e boeleditšwe go ya godimo go fihla go dipersente tše 2.5 go tloga go diphepesente tše 1.9 ka nako ya Setatamente sa Pholisi ya Ditekanyetšo tša Tlaleletšo (MTBPS) tša 2022. Le ge go le bjalo, tekanyetšo ya 2023 e boeleditšwe go ya fase go fihla go diphesente tše 0.9, ge go bapetšwa le diphesente tše 1.4 ka nako ya

MTBPS ya 2022. Kgolo e letetšwe go boela sekeng go fihla go diphesente tše 1.8 ka 2025. Dikelo tše tša kgolo di fase kudu ga seo se nyakegago go hloma mešomo le go fediša bodiidi. Ka gare ga seemo se, mmušo o ikemišeditše go godiša kgolo ya ekonomi ka dikokwane tše tharo. Ya pele ke go netefatša tlhako ya ekonomikgolo ye e kwagalago le ye e tsepamego, ya bobedi e phethagatša dipeakanyoleswa ka dikarolong tše bohlokwa tša ekonomi, kudukudu enetši le dinamelwa, gomme kokwane ya boraro e thekga bokgoni bjo bo kaonafetšego bja mmušo. Mo ngwageng wo o fetilego, melawana ya tlhagišo ya enetši ye e tsentšwego e lokolotšwe, yeo e fago mebasepala le difeme tokologo ye ntši ya go tšweletša mohlagase le go phethagatša ditharollo tša ka ntle ga keriti. Mmušo o tla fa R254 pilione ya kimollo ya dikoloto go Eskom mo lebakeng la magareng go fokotša

kgatelelo ya ditšhelete go khamphani ya ditirelo, go thekga tšhomišo ye ntši ya tlhokomelo le phetogo ya ditharollo tše mpshafatšwago. Mo mengwageng ye meraro ye e tlogo, mmušo o tla šomiša R7.08 trilione, kudukudu ka magatong a go kgontšha kgolo ya lebaka le letelele le go fokotša badiidi le bao ba lego kotsing go tšwa go ditlamorago tša kgolo ya ekonomi ye e fokolago. Ka ntle le katološo ya ngwaga o tee ya *thušo ya kimollo ya leago ya COVID-19 ya tlalelo*, dikabo tša tlaleletšo di etiša pele thuto, polokego le tšhireletšo le tšhomišo ya tšhelete ye e amanago le mananeokgoparara.

Tekanyetšokabo ye e sepetša tebelelo ya ekonomi ya lefase ka bophara le ya selegae ye e sa lekalekanego ka go hlaloša melawana ye e kwagalago ya go godiša kgolo ya ekonomi, go rarolla ditshenyegelo tša bophelo tše di hlatlogago le go šomana le go kgaotša mo gogolo ga mohlagase.

TABAKGATIŠWA YA 2: GO YA GO KGOLO YA EKONOMI YE E GODIŠITŠWEGO

Kgolo ya ekonomi e fokotšegile mo mengwageng ye lesome ye e fetilego ka lebaka la dithibelo tša ekonomi tša sebopego. Tše di akaretša ditšhitišo tše di phegelelago le tše di tseneletšego tša kabo ya mohlagase ka ge go kgaotša ga mohlagase mo go sa rulaganyetšwago go oketšegile go tloga ngwagola, go fokotša maatla ao a lego gona go ekonomi ka moka.

Go lokolla kgolo ya ekonomi ya godimo, mmušo o ikemišeditše go

phethagatša dipeakanyoleswa tše bohlokwa tša ekonomi, kudukudu ka lekaleng la enetši. Diphetogo tše di lebanego le go tsepamiša kabo ya mohlagase di maatlafaditšwe ke ditsenogare tše mpsha tše di hlokometšwego ke Komiti ya Bosetšhaba ya Mathata a Enetši. Ka nako ye kopana, komiti e ikemišeditše go fokotša boima le bokgafetšakgafetšo bja kabelano ya mohlagase ka go lekalekana ka go šogana le ditlhohlo tše bohlokwa ka diteišeneng tša mohlagase, go fokotša morwalo wa tlhagišo ya mohlagase le go

tšenywa tšhepedišo ya taolo le tumelelo ya diprotšeke tše mpsha tša enetši bogareng. Eskom e hweditše gape ditumellano le lekala la phraebete go tšweletša dimekawate tše 2 000 tša mohlagase wa tlaeletšo. Ka nako ye telele, maikemišetšo ke go fihlelela tekatekano magareng ga tšhireletšo ya enetši, bokgoni le ditshenyegelo. Phetošo ya lekala la mohlagase e tla netefatša go tšwela pele ga Eskom le go godiša phadišano ka mmarakeng go netefatša gore bokgoni bjo bontši bo okeletšwa go keriti, go oketša go hwetšagala ga enetši.

DINTLHAKGOLO TŠATEKANYE TŠO YA 2023

1. Metšhelo e sa dutše e le mothopo o mogolo wa letseno wa mmušo, gomme ya latelwa ke go adima.
2. Moputso wa leago, wo o akaretšago tlhabollo ya setšhaba, mananeo a mešomo, maphelo, thuto le tlhabollo ya leago, ke lefelo le legolo la mmušo la tšhomišo ya tšhelete.
3. Ditšhelete tša thušo tša leago di tla oketšega go sepelelana le infleišene ya CPI. Ditšhelete tša thušo ya R350 di tla tšwela pele go fihla ka la 31 Matšhe 2024.
4. Go sa šetšwe tekanyetšo ya kgolo ya fase ya 0.9 phesente, mmušo o ikgafile go tlhabollo ya ekonomi le ya leago.
5. Mmušo o tla fa R254 pilione ya kimollo ya dikoloto go Eskom bjalo ka karolo ya dipeakanyoleswa tša lekala la enetši ka bophara.
6. Ditefo tša tswala di tšwela pele go oketšega, di pitlaganya tšhomišo ya tšhelete go ditirelo tše bohlokwa tša setšhaba tša go swana le maphelo le thuto ya motheo.

TABAKGATIŠWA YA 3: TŠHOMIŠO YA MANANEOKGOPARARA A PEELETŠO LE KGOLO

Leano la tsošološo ya ekonomi leo le tsebagaditšwego ka Oktobere 2020 le kgokaganya peeletšo ya mananeokgoparara le dipeakanyoleswa tša dihlongwa tše di amanago le tšona go thekga kgolo ya ekonomi ya godimo.

Mmušo o šoma ka dipeakanyoleswa tše mmalwa go maatlafatša taolo ya mananeokgoparara a setšhaba. Bontši bja tše di akaretša go kgoboketša methopo le lekala la phraebete ka maitapišong a ditšhelete tše di hlakantšwego go thekga ka ditšhelete le go phethagatša diprotšeke tša mananeok-

goparara ka mo go atlegilego kudu. Go godiša ekonomi le go fokotša tlhokego ya mešomo le bodiidi, palomoka ya peeletšo ya khapethale, yeo e fihlilego go dipersente tše 13.1 tša GDP ka 2021, e swanetše go oketšega kudu.

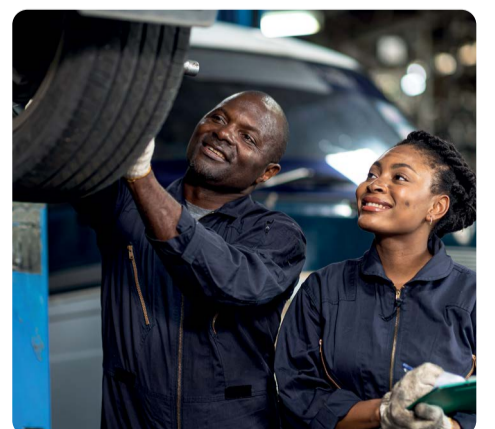
Mo mengwageng ye lesome ye e fetilego, kgolo ye e fokolago, dikgateletšo tše di hlatlogago tša tšhomišo ya tšhelete le thekgo ya ditšhelete yeo e filwego dikhamphani tša mmušo di fokoditše bokgoni bja mmušo bja go beeletša ka mananeokgoparara a maswa. Peeletšo ya lekala la praebete le yona e wele ka mabaka a go fafapapana. Ka lebaka leo, palomoka ya peeletšo ya letlotlo e theogile.

Tšhomišo ya mananeokgoparara a lekala la mmušo mo mengwageng ye meraro ye e tlogo e akanyetšwa go R903 pilione. Dikhamphani tše di laolwago ke Mmušo di sa dutše e le seabe se segolo go peeletšo ya khapethale ya lekala la mmušo, di šomiša tšhelete ye e akantšwego ya R302.1 pilione mo mengwageng ye meraro ye e tlogo. Diprofense le mebasepala di letetšwe go šomiša R209.8 pilione le R190.3 pilione go mananeokgoparara, ka go latelelana, mo nakong ye e swanago. *Dintllo tša setšhaba* tše di agilwego ka thušo ya tlhabollo ya madulo a batho ka diprofenseng go letetšwe go fihla go palomoka ya R45.9 pilione mo mengwageng ye meraro ye e tlogo. Le ge e le gore dithoto tše di fetišetšwa go beng ba magae, tšhomišo ye ya tšhelete ke seabe se segolo sa mmušo tikologong ye e agilwego. Tšhomišo ya tšhelete ka mananeokgoparara a ekonomi, kudukudu ke dikhamphani tša mmušo, e tšea dipersente tše 78.3 tša tekanyetšo ya lebaka la magareng. Ditšhelete tše di šomišwa go katološa bokgoni bja tlhagišo ya mohlagase, go kaonafatša le go katološa ya marangrang a dinamelwa, le go kaonafatša ditirelo tša tlhwekišo le meetse. Mananeokgoparara a ditirelo tša leago a tšea dipersente tše 17.6 tša palomoka, tšeo maphelo le thuto di nago le dipersente tše 5 le dipersente tše 7, ka go latelelana.

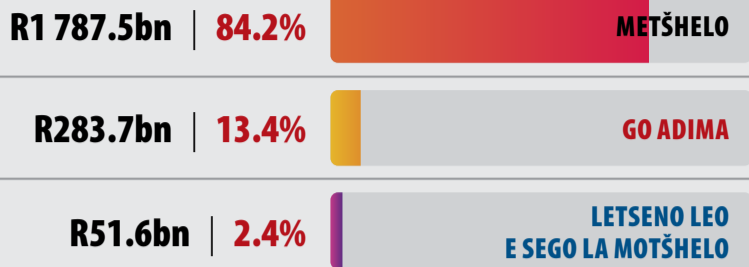
TLHOMO YA MEŠOMO

Maithomelo bja mopresidente bja go thwala batho bo hlotše mešomo ya nako ye kopana ya go feta milione mo mengwageng ye mebedi ye e fetilego.

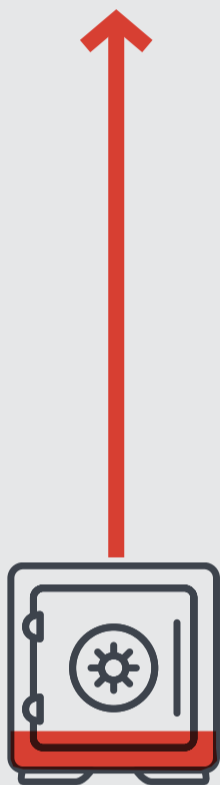
Sehlapha se se latelago sa bafsa ba 255 000 se tla tšea maemo bjalo ka bathuši ba dikolo dikolong tša go feta 22 000 go tloga ka la 1 Febreware 2023. Sekhwama sa Mešomo ya Leago ga bjale se thwala batšwasehlabelo ba 47 408 ka balekane ba 26, gomme mešomo ye 50 000 e tla okeletšwa. Bjalo ka karolo ya maitapišo a, batšwasehlabelo ba go feta 45 000 ba ngwadišitšwe ka go bewa ga ditirelo tša bafsa.

1 METHOPO YA LETSENO LA MMUŠO KA 2023/24

2 TŠHOMIŠO YA MMUŠO KA 2023/24

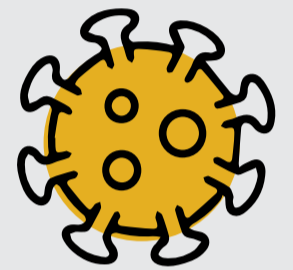

3 DITŠHELETE TŠA THUŠO YA LEAGO

	2022/23	2023/24
Ditšhelete tša thušo tša botšofadi tša mmušo	R1 985	R2 085
Ditšhelete tša thušo tša botšofadi, ka godimo ga mengwaga ye 75)	R2 005	R2 105
Ditšhelete tša thušo tša bagale ba ntwá	R2 005	R2 105
Ditšhelete tša thušo tša bogolofadi	R1 985	R2 085
Ditšhelete tša thušo tša tlhokomelo ya bana ba ditšhuana	R1 070	R1 125
Ditšhelete tša thušo tša tlhokomelo ya bana	R1 985	R2 085
Ditšhelete tša thušo tša ya tlhokomelo ya bana	R480	R505
Tšhelete ya thušo ya leago ya thekgo ya tlhokomelo	R480	R505

19.6 million
batho ba tla amogela dithušo tša leago ka Matšhe 2026

R36 billion

E abetšwe thušo ya kimollo ya leago ya COVID-19 ya tlalelo go fa baholegi R350 ka kgwedi

Tekanyetšokabo e tla oketša dikelo tša ditšhelete tša thušo tša go ya go ile go sepelelana le infleišene.

4 TEKANYETŠO E THEKGA KGOLO YA EKONOMI LE TLHABOLLO YA SETŠHABA

0.9 per cent

kgolo ya nnete ya GDP e letetšwe ka 2023, pele e kaonafala go fihla go kgolo ya dipersente tše 1.8 ka 2025

R3.60 trillion

e abetšwe tlhabollo ya setšhaba, mananeo a mešomo, maphelo, thuto le tšhireditšho ya leago mo mengwageng ye 3 ye e tlogo

R809.4 billion

E abetšwe go thekga kabo ya le phihlelelo ya tekatekano ya ditirelo tša tlhokomelo ya maphelo mo mengwageng ye 3 ye e tlogo

R825.8 billion

e abetšwe ditirelo tša motheo, dintlo le dinamelwa tša bohle, le phetogo ya sebaka le tlhabollo ya ditoropong mo ngwageng wo 3 wo o tlogo

R2.8 billion

E abetšwe bjalo ka karolo ya Sekhwama sa Bokgwebo bja Ditoropokgolo le Dinagamagaeng go thekga dikgwebo tša ditoropokgolo le tša dinagamagaeng tše 120 000

5 LENANEO LA GO IMOLLA DIKOLOTO LA ESKOM

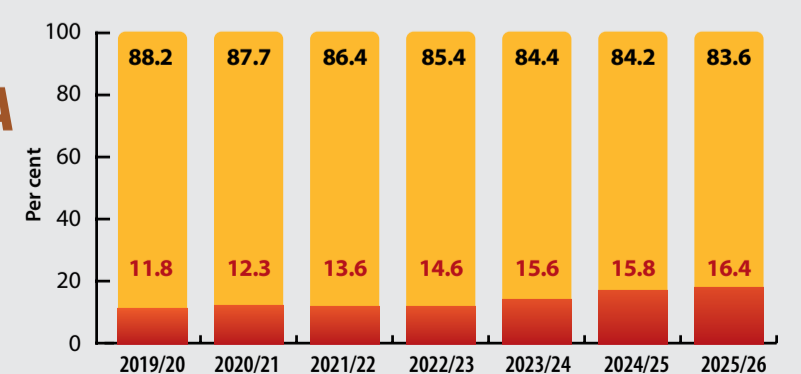
R254 billion

e tla fetišetšwa go tšwa go Eskom go ya go lenanetekanyetšo la mmušo go fokotša kgatelelo ya ditšhelete go kholo

6 DITEFELO TŠA MMUŠO TŠEO E SEGO TŠA TSWALA LE TSWALA BJALO KA KAROLO YA PALOMOKA YA TSHENYEGELO

Tšhomišo ya tšhelete ya go hloka tswala *

Tefelo ya tswala

* Ditshenyegelo tšeo e sego tša tswala ke palomoka ya tšhomišo ya tšhelete ke mmušo go sa akaretšwe tswala ye e lefifiwego godimo ga dikoloto.

2023 DIKAKANYE-TŠO TŠA MOTŠHELO

MOTŠHELO WA LETSENO LA MOTHO

DIPHETOGO TŠA MOTŠHELO WA LETSENO LA MOTHO DI GO AMA BJANG?

Tekanyetšo ya 2023 e fa kimollo ya motšhelo ka go tsebagatša peakanyo ya mohuta wa mogolo le diputseletšo tša motšhelo wa letseno go sepelelana le kelo ya inflešene yeo e letetšwego ya diphesente tše 4.9. Tšheleteyeo motho ka noši a ka e hwetšago pele a swanelwa ke go lefa motšhelo wa ngwaga wa motšhelo go tloga ka la 1 Matšhe 2023 go fihla ka la 29 Feberware 2024 e beakanywa ka tsela ye e latelago:

MAGOMO A MOTŠHELO	NGWAGA WAMO-TŠHELO WA : 2022/23	NGWAGA WAMO-TŠHELO WA : 2023/24
Ka fase ga mengwaga ye 65	R91 250	R95 750
Mengwaga ye 65 go fihla go ye 74	R141 250	R148 217
Mengwaga ye 75 le go feta	R157 900	R165 689

Magomo a mafa a motšhelo a balefelamotšhelo ka noši ke a a latelago:

DIPHOKOLETŠO MOTŠHELO	TŠA	NGWAGA WAMO-TŠHELO WA : 2022/23	NGWAGA WAMO-TŠHELO WA : 2023/24
Motheo (batho ka noši)		R16 425	R17 235
(Ya) bobedi (mengwaga ye 65 le go feta)		R9 000	R9 444
Maemo a boraro (mengwaga ye 75 le go feta)		R2 997	R3 145

METŠHELO YA DITHOTO TŠE KOTSI

DIKOKETŠO TŠA METŠHELO YA BJALA LE MOTŠOKO

Makgetho a itšego a motšhelophahlogae go dinotagi le ditšweletšwa tša motšoko a tla oketšega ka diphesente tše 4.9.

	OKETŠEGA KA:
Bjala bja mohlabana	10c ka khene ya 340ml
Beine ye e sa matlafatšwago	18c ka lebotlelo la 750ml
Beine ye e matlafaditšwego	31c ka lebotlelo la 750ml
Beine ya go fufula	9c ka lebotlelo la 750ml
Disaeda le dino tša dienywa tša tagi	10c ka khene ya 340ml
Dispiriti	R3.90 ka lebotlelo la 750ml
Disekerete	98c ka phakhethe ya 20
Diphatana tša setšweletšwa sa motšoko wo o rutheditšwego	73c ka phakhethe ya 20
Motšoko wa sakerete	R1.10 ka 50g
Motšoko wa peipi	33c ka 25g
Disikara	R5.47 ka 23g

DIKELO TŠA MOTŠHELO

MOTŠHELOWA LETSENO: DIKHOLEGOTŠA TŠHELETENTŠIYA SEKHWAMASATHOLOMODIRO

Lenaneotlhopho la kelo leo le šomago go thoma ka la 1 Matšhe 2023:

Letseno leo le lefelwago (R)	Kelo ya Motšhelo (R)
R0 - R550 000	0% ya letseno leo le lefelwago motšhelo
R550 001 - R770 000	18% ya letseno leo le lefelwago motšhelo ka godimo ga R550 000
R770 001 - R1 155 000	R39 600 + 27% ya letseno leo le lefelwago motšhelo ka godimo ga R770 000
R1 155 001 and above	R143 550 + 36% ya letseno leo le lefelwago motšhelo ka godimo ga R1 155 000

Source: National Treasury

MOTŠHELOWA LETSENO: DIKHOLEGO TŠA GO GOGA TŠHELETENTŠIYA SEKHWAMA SA THOLOMODIRO

Lenaneotlhopho la kelo leo le šomago go thoma ka la 1 Matšhe 2023:

Letseno leo le lefelwago (R)	Kelo ya Motšhelo (R)
R0 - R27 500	0% ya letseno leo le lefelwago motšhelo
R27 501 - R726 000	18% ya letseno leo le lefelwago motšhelo ka godimo ga R27 500
R726 001 - R1 089 000	R125 730 + 27% ya letseno leo le lefelwago motšhelo ka godimo ga R726 000
R1 089 001 and above	R223 740 + 36% ya letseno leo le lefelwago motšhelo ka godimo ga R1 089 000

Source: National Treasury

METŠHELOPHETHIŠETŠO

Lenaneotlhopho la kelo ya motšhelo le beakantšwe go thoma ka la 1 Matšhe 2023. R1.1 milione ya mathomo ya boleng bja thoto yeo e hweditšwego ga e na motšhelo wa phetišetšo. Lenaneotlhopho le le mpsha la kelo le ka mokgwa wo o latelago:

Letseno leo le lefelwago (R)	Kelo ya Motšhelo (R)
R0 - R1 100 000	0% ya boleng bja thoto
R1 100 001 - R1 512 500	3% ya boleng bja thoto ka godimo ga R1 100 000
R1 512 501 - R2 117 500	R12 375 + 6% ya boleng bja thoto ka godimo ga R1 512 500
R2 117 501 - R2 722 500	R48 675 + 8% ya boleng bja thoto ka godimo ga 2 117 500
R2 722 501 - R12 100 000	R97 075 + 11% ya boleng bja thoto ka godimo ga R2 722 500
R12 100 001 and above	R1 128 600 + 13% ya boleng bja thoto ka godimo ga R12 100 000

Source: National Treasury

Scan this QR code for the PDF version of this People's Guide to the Budget

KAKANYO YA GAGOE BOHLOKWA

NA O HWEDITŠE TLHAHLI YE YA BATHO YA TEKANYETŠO E LE MOHOLA?

Re dula re nyaka ditsela tše difsa tša go kaonafatša tlhahlo ye gomme re tla leboga ge o ka romela **maikutlo le ditšhišinyo tša gago** go Media@treasury.gov.za